

IZ SAVEZA POVIJESNIH DRUŠTAVA HRVATSKE

IZVJEŠTAJ

O RADU UPRAVNOG ODBORA SAVEZA POVIJESNIH DRUŠTAVA HRVATSKE
OD REDOVNE SKUPŠTINE ODRŽANE 23. 6. 1977. DO REDOVNE SKUPŠTINE
ODRŽANE 16. 4. 1982.

Radi preglednosti izlaganja govorit ćemo o: a) organizacijsko-administrativnim poslovima, b) organizaciji i sudjelovanju u znanstvenim skupovima i savjetovanjima, c) suradnji sa Savezom historijskih društava Jugoslavije i d) izdavačkoj djelatnosti, a zatim slijede kraći izvještaj o radu društava članica SPDH i zaključak.

I. Organizacijsko-administrativni poslovi

Nakon održane Skupštine 23. 6. 1977. održana je i prva sjednica te konstituiran i Upravni odbor u ovom sastavu:

Predsjednik: J. Adamček

Potpredsjednici: M. Gross i H. Matković

Tajnici: I. Kampuš i D. Pavličević

Blagajnik: J. Lučić

Članovi: R. Lovrenčić, T. Raukar, B. Vranješ-Šoljan, B. Janjatović, V. Jurkić, I. Erceg, F. Jelaković, N. Stančić, F. Mirošević, Lj. Petrović, D. Plećaš, P. Strčić, B. Drašković, Z. Krnić, D. Blagojević, Lj. Kargačin, S. Antoljak i I. Očak. U okviru SPDH djeluju ova povijesna društva:

1. Povijesno društvo Istre u Puli
2. " " Rijeka
3. " " Zadar
4. " " Pakrac
5. " " Krk
6. " " Split
7. " " Zagreb
8. " " Šibenik
9. " " Osijek
10. " " Čakovec
11. " " Dubrovnik
12. " " Slav. Požega
13. " " Našice

Za godišnju Skupštinu Savez je u nekoliko navrata tražio izvještaje o radu svojih društava, pa je do zaključivanja ovog referata i nakon svih intervencija stiglo 11 izvještaja naših društava.¹ Neka društva kroz čitav period održavala su živu

---

¹ 14. travnja ove godine primili smo slijedeće pismo iz Karlovca koje nam je uputila drugarica Dragica Gršić: »Izveštavam Vas da Povijesno društvo Karlovac više ne djeluje. Posljednji pokušaj da se pokrene rad društva bilo je sazivanje izvanredne skupštine koja je bila zakazana za 5. studenog 1981. godine. Skupština, međutim, nije održana, jer su se od 40 pozvanih članova odazvala svega 4. Pošto je Skupština trebala riješiti pitanje opstanka i daljnjeg rada društva, prisutni su shvatili da je neodaziv pozvanih članova izraz njihove nezainteresiranosti za dalj-

pismenu vezu sa Upravnim odborom, izvještavala o svom radu, naročito iz Istre i Rijeke, i sudjelovala u svim akcijama koje je organizirao Upravni odbor ovog Saveza. Treba napose istaknuti rad Povijesnog društva Istre u Puli koji je po svom intenzitetu ravan djelatnosti svih ostalih društava.

Upravni odbor Saveza PDH nastojao je da potakne organizaciju društava u onim kulturnim središtima u kojima historičari nisu organizirali svoje stručno društvo. Već u ožujku 1979. Savez se obratio dopisom koji je uputio Općinskim konferencijama Socijalističkog saveza radnog naroda u Sisku, Bjelovaru, Gospiću, Vinokovcima, Vukovaru i Krapini. U dopisu je istaknuto da se moli pomoć za osnivačke povijesnih društava, nadalje da je SPDH kolektivni član Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske i da surađuje s Republičkom konferencijom Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske i Republičkim odborom SUBNOR-a. Zatraženo je da se od strane općinskih konferencija iz navedenih gradova predlože inicijativni odbori od 3—5 članova i da se o sastanku takvog odbora obavijeste predsjednik i tajnik Saveza PDH koji bi došli na njihovu sjednicu i obrazložili plan rada i zadatke SPDH i potrebu osnivanja povijesnog društva. Na žalost, nismo primili odgovora ni od jedne od spomenutih općinskih konferencija.

Brigu oko osnivanja novih društava preuzeo je tajnik D. Pavličević koji je pomogao rad društava u Slavonskoj Požegi, Našicama i Pakracu. Osim njega odlazili su na osnivačke skupštine članovi Upravnog odbora, M. Gross, F. Mirošević, J. Adamček i I. Kampuš. Suradnju s društvima vodio je također uspješno drug Pavličević, koji je za naša povijesna društva nastojao osigurati i predavače. Odziv u tom radu nalazio je kod H. Matkovića, I. Kampuša, J. Adamčeka, M. Gross, M. Valentića i I. Jelića. Sam Pavličević održao je 6 predavanja u Našicama i Slav. Požegi, 2 u Puli, 1 u Osijeku te predavanja u Karlovcu, Čakovcu, Varaždinu i Poreču.

Velika briga Upravnog odbora bila je pitanje članarine. Do 1979. godišnja članarina iznosila je 50.— dinara, a zatim 100.— dinara s time da je u članarinu bilo uključeno i dobivanje Historijskog zbornika te njegova otprema društvima. Na sjednicama Upravnog odbora i na drugim skupovima govorilo se o potrebi redovitijeg plaćanja članarine, jer o tome je ovisilo i pokriće nekih izdataka oko znanstvenog časopisa društva kao i rada samog društva. Međutim, godišnje su uplaćivane dosta skromne svote u ime članarine, i to veoma neredovito. Prema evidenciji iz našeg računovodstva 1978. članarinu su platila društva iz Istre, Čakovca, Zadra i Zagreba; 1979. dio članarine uplatilo je samo Povijesno društvo iz Zagreba; 1980. članarinu je platilo 6 povijesnih društava, a 1981. 4 društva. Više od iznoša članarine koji je od 1978.—1981. uplaćen od Povijesnog društva u Zagrebu platili su Čakovec, Slav. Požega i Karlovac. Kroz četiri godine društva su uplatila na ime članarine 32.041 dinar. Nerediteljnoj godišnjoj uplati pridonijelo je i to što su društva uglavnom čekala izlazak Historijskog zbornika koji je ovih godina izlazio kao dvobroj i tada namirivala dio svojih obaveza. Od 1982. Historijski zbornik izlaziće svake godine.

Upravni odbor SPDH nastojao je u proteklom razdoblju da se u okvirima reforme osnovnog i usmjerenog obrazovanja ocijeni odgojno značenje povijesti i pre-

---

nje djelovanje Povijesnog društva Karlovac. Kako se Povijesno društvo Karlovac nije sastalo od 15. 12. 1977, zauzelo se stajalište da se društvo ugasilo. O tome su trebali biti obaviješteni svi dotadašnji članovi društva, Savez PDH i SUP Karlovac. Po svemu sudeći, posljednji predsjednik društva Miroslav Babić nije to učinio. Ovim dopisom ispravljamo propust i obavještavamo Vas da društvo više ne djeluje.◀

ma toj ocjeni dade joj i odgovarajuće mjesto u nastavnim programima. O tom pitanju usvojen je dokument »O položaju historije u našoj školi i društvu« koji je razaslan svim istaknutijim društveno-političkim osobama, zatim tisku u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, a objavljen je samo u »Školskim novinama« i Historijskom zborniku. Na poslanske dopise nismo dobili niti jedan pismeni odgovor.

U prosincu 1979. Ivan Kampuš organizirao je međukatedarsku konferenciju jugoslavenskih historičara koja je održana na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Tom su prilikom doneseni zaključci o kojima je u ime jugoslavenskih historičara I. Voje, profesor ljubljanskoga Filozofskog fakulteta i potpredsjednik Saveza društava historičara Jugoslavije dao ovu izjavu: »Na osnovu informacija o sistemu obrazovanja i mjestu predmeta historije u sistemu obrazovanja u SR Hrvatskoj i SAP Vojvodini konstatirano je da smo se veoma udaljili od jedinstvene osnove jugoslavenskog školskog sistema. Još prije 2 godine na prvom zasjedanju jugoslavenskih historičara u Sarajevu prihvaćena je inicijativa da se prati mjesto povijesti na svim stupnjevima obrazovanja. Međutim, na ovogodišnjoj konferenciji ustanovljeno je da kod nas nailazimo čak na potpuno različite principe obrazovnog sistema. U predložanim planovima sve manje je prostora namijenjeno istoriji i drugim humanističkim predmetima. Na našem ovogodišnjem sastanku ponovno smo analizirali i zaključke VII kongresa historičara Jugoslavije koji je 1977. godine održan u Novom Sadu. Zaključci su verificirani od Savezne konferencije SSRN-a. U njima je naglašeno da jugoslavenski historičari udruženi u Savezu društava historičara Jugoslavije osjećaju potrebu za promjenom, preobražajem i poboljšanjem položaja predmeta historije u našem sistemu obrazovanja.

Površno poznavanje historijskog razvoja naših naroda i narodnosti ugrožava njihovo društveno, političko i kulturno jedinstvo kao i socijalističku samoupravnu svijest naše omladine. Povijesno obrazovanje osnova je marksističkog obrazovanja, odgoja i socijalističkog djelovanja uopće. Rasprava na našoj zagrebačkoj konferenciji ukazala je da pitanje nastave historije nije samo školsko već uopće društveno-političko pitanje. Tom prilikom također je utvrđeno da apeli i zaključci historičara Jugoslavije nisu naišli na podršku onih društveno-političkih organa u republikama i pokrajinama koji se bave reformom školstva. Naprotiv, uloga i stanje nastave povijesti pogoršava se, i to ne samo u srednjim nego i u osnovnim školama.« Na pismeni upit I. Kampuša gdje je objavljena navedena Tanjugova izjava I. Voje odgovorio je (12. 3. 1980.) da u slovenskim novinama nije primijetio da je izjava objavljena. Ni u glasilima SR Hrvatske nije primijećeno objavljivanje ove Tanjugove vijesti.

Predstavnici odbora Saveza PDH u dva su navrata razgovarali o problemima nastave povijesti u Republičkoj konferenciji Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije i Republičkoj konferenciji SUBNOR-a. U razgovorima s predstavnicima SUBNOR-a zatražena je i njihova podrška:

- a) prilikom osnivanja novih i u boljem radu postojećih društava;
- b) u njegovanju borbenih tradicija naših naroda i narodnosti, u proslavi raznih jubileja i godišnjica, te u stalnoj aktualizaciji zbivanja iz naše nedavne prošlosti;
- c) u organizaciji znanstvenih skupova i seminara za nastavnike i profesore, osobito naučnih ekskurzija na mjesta istaknutih bitaka i ratnih događaja;
- d) u nastojanjima da se postigne više prostora za nastavu povijesti na našim školama.

Na tim sastancima podržani su naši stavovi o važnosti povijesti u obrazovanju, ali to ipak nije dovelo do šire društvene akcije. Nakon što je Prosvjetni savjet

zadužio grupu stručnjaka za izradu programskih osnova za buduće bazično 10-godišnje obrazovanje, na prijedlog R. Lovrenčića organizirana je konzultativna grupa za programske osnove povijesti koja je započela radom već 10. 7. 1978. Grupu su sačinjavali, osim Lovrenčića, J. Adamček, H. Matković, Lj. Doklešić, Lj. Kargačin, F. Jelaković, B. Drašković i F. Mirošević. U toku brojnih sastanaka grupa je proširila svoj sastav i izradila program iz povijesti za 10-godišnju školu. Nacrt tog programa doživio je velike izmjene.

I na sastancima Upravnog odbora Saveza raspravljalo se o reformi. H. Matković upoznao je 15. 12. 1980. prisutne članove Odbora o nastavnim planovima i programima koji neće više biti sastavljeni po koncentričnim krugovima nego će u njima biti provedeno spiralno povezivanje. U 5. razredu predviđa se koncentracija sadržaja povijesti i geografije, u 2. razredu pripreme faze usmjerenog obrazovanja uvodi se — rekao je Matković — predmet Suvremeni svijet (koncentracija sadržaja povijesti, zemljopisa i sociologije). U diskusiji se M. Gross naročito zalagala da se Savez SPDH bori da rasprava o programima ne bude zatvorena kao do sada nego da se obavlja u stručnim udruženjima.

Članovi Upravnog odbora SPDH sudjelovali su u formiranju komisije koja je imala zadatak da organizira poslovnu zajednicu svih instituta i fakulteta koji se bave poviješću. Komisija u sastavu Lovrenčić, Stančić, Jelić, Adamček, Pavličević, Kampuš i Vranješ sastala se 14. 4. 1981. Zaključeno je:

- a) da će se o radu komisije obavijestiti sve one institucije koje nisu bile prisutne na sjednici (Povijesni zavod JAZU i Fil. fak. u Zadru i Osijeku);
- b) da će se izraditi cjelovita evidencija postojećih i potrebnih kadrova na svim područjima povijesnih znanosti;
- c) da će se posebna pažnja posvetiti postdiplomskom studiju, doktoratima, izdavačkoj djelatnosti, te onim područjima na kojima je kadrovska deficitarnost najveća: za ekonomsku povijest, povijest srednjeg vijeka i povijest vojne krajevine. Za koordinatora rada izabran je J. Adamček.

Upravni odbor posvetio je pažnju i izradi novog Statuta. Radom na Statutu najviše je bio zadužen D. Pavličević. Na sjednici 15. 2. 1980. održana je rasprava o nacrtu novog statuta. Dva mjeseca kasnije dostavljen je nacrt Statuta svim društvima sa zahtjevom da se dostave primjedbe na nacrt. O tim primjedbama se raspravljalo i unosilo ih u nove nacрте. 12. 12. 1981. održana je završna sjednica proširenog Upravnog odbora s namjerom da se usvoji nacrt statuta. Tako pripremljen nacrt prihvaćen je uz neke dopune.

Novi statut nije podnesen godišnjoj skupštini Saveza, jer je odlučeno da se povede postupak o registraciji Saveza u skladu sa novoizdašlim Zakonom o društvenim organizacijama i udruženjima građana i da se pripreme svi oni dokumenti koji će biti potrebni za takvu registraciju. Brigu oko provedbe ove odluke preuzet će novi Upravni odbor Saveza.

Savezu udruženja boraca NOR-a predložena je 10. 3. 1979. knjiga I. Jelića »Hrvatska u ratu 1941—45« za dodjelu nagrade »4. jula«. Iste godine predložen je Odboru za dodjelu nagrade »Ivan Filipović« opširni prijedlog da se godišnja nagrada dodijeli istaknutom članu ovog društva prof. Zeljki Kargačin. Članovi Upravnog odbora bili su i delegati Saveza u nekim tijelima. Tako je F. Mirošević bio delegat u Koordinacionom odboru za njegovanje i razvijanje revolucionarnih tradicija RK SSRN Jugoslavije, a B. Vranješ u Komisiji za imenovanje ulica i trgova.

Važna novina u radu Saveza PDH je uredno financijsko i administrativno poslovanje. Zahvaljujući upornosti predsjednika J. Adamčeka i financijskim sred-

stvima koja je do sada osigurao SIZ VII za rad našeg Saveza, Centar za povijesne znanosti dozvolio je da njegovi radnici J. Kovač, G. Podhradski i B. Banjavčić obavljaju sve te složene i potrebne poslove koji se u suštini ne razlikuju od sličnih poslova u ostalim institucijama. Treba, nadalje, također naglasiti da su se predstavnici Upravnog odbora SPDH javljali redovno na sve natječeaje za dodjelu finansijskih sredstava i zalagali se da se namaknu potrebna sredstva kojima bi se podmirili preuzeti znanstveni i stručni zadaci. Isto tako, u delegatskim tijelima gdje su se rješavali ti zahtjevi prisutni historičari nastojali su obrazlagati njihovu opravdanost, a moramo naglasiti da su u takvom radu naišli na puno razumijevanje šire društvene zajednice.

II. Organizacija i sudjelovanje na naučnim skupovima, savjetovanjima, seminarima

Još u listopadu 1978. P. Strčić je predložio da se ponovi znanstveni skup u povodu 35. godišnjice sjedinjenja Istre, tadašnje Rijeke, Zadra, Lastova itd. s maticom zemljom. Skup je uspješno organizirao »Pazinski memorijal« i prijedlog je prihvaćen u Upravnom odboru, gdje su odobrena finansijska sredstva, i u društvu u Zadru, gdje se taj skup najprije trebao održati. Iz tehničkih razloga skup nije održan, pa bi trebalo ponovo razmotriti i realizirati ovaj prijedlog.

U toku priprema oko 800. godišnjice spomena Varaždina pripreman je znanstveni skup koji su organizirale skupština općine Varaždin i JAZU. Član organizacionog odbora M. Androić održao je nekoliko sastanaka s predstavnicima Upravnog odbora Saveza povijesnih društava na kojima se raspravljalo koje teme i koji predavači bi došli u obzir da na spomenutom skupu održe referate. Zahvaljujući radu i velikom zalaganju M. Androića, predsjednika Povijesnog društva Varaždin, taj je veliki povijesni skup, koji je pobudio interes u znanstvenim krugovima i izvan Jugoslavije, uspješno održan.

Još u veljači 1980. izrađen je prijedlog o organizaciji savjetovanja historičara u SR Hrvatskoj. Predviđene su ove teme:

- a) novi rezultati i problemi u razvoju srednjovjekovne historiografije;
- b) novi rezultati i problemi u razdoblju od 16. do 18. st.;
- c) novi rezultati i problemi hrvat. historiografije u 19. stoljeću;
- d) novi rezultati i problemi u međuratnom razdoblju i NOB-i i
- e) problemi u razvoju lokalne historiografije.

Na to savjetovanje trebali su biti pozvani nastavnici povijesti, historičari koji se bave znanstvenoistraživačkim radom, te predstavnici društveno-političkih organizacija koji imaju neke veze s historiografijom. Savjetovanje nije održano, pa bi trebalo razmisliti o mogućnostima realizacije tog prijedloga.

U okviru međunarodnog simpozija »Mogersdorf«, važan znanstveni, kulturni i umjetnički doprinos dali su znanstveni, prosvjetno-kulturni radnici te umjetnici iz SR Hrvatske koje je na tu suradnju okupio SPDH kao suorganizator tog znanstvenog skupa iz SR Hrvatske. God. 1978. Organizacioni odbor »Mogersdorf« i Povijesno društvo Osijek pripremili su simpozij »Mogersdorf 78' s temom »Društvene, privredne i kulturne posljedice industrijalizacije u panonskom prostoru između dviju velikih kriza 1873. do 1929«. Predavanja su održali iz našeg društva M. Gross, »Promjene i društvene strukture u sjv. Hrvatskoj nakon velike krize 1873«, M. Kolar Dimitrijević, »Osnovna obilježja industrijskog razvoja na

području sjeverne Hrvatske«, i D. Plećaš, »Osijek u prošlosti«. Tom prilikom održana je u Osijeku zajednička zapažena izložba umjetnika na kojoj su izlagali S. Kores iz Maribora, E. Rajsner iz Jenesdorfa (Austrija), R. Sabljčić iz Zagreba i E. Soltra iz Jaka (Mađarska). U veoma uspješnoj ekskurziji učesnici simpozija posjetili su Vučedoľ, Vukovar i Đakovo. Austrijska štampa je zabilježila da je to do tada bio najbolje organizirani »Mogersdorf«.

Godine 1979. »Mogersdorf« je organiziran u mjestu Mogersdorf u Gradišću. Predavanja su održali članovi društva Lj. Boban, »Utjecaj austrijskog pitanja na međunarodni položaj Jugoslavije između dva rata«, i H. Matković: »Hrvatske zemlje u jugoslavenskoj državnoj zajednici na dodiru panonskog prostora i Balkana«. Godine 1980. »Mogersdorf« je održan u Mađarskoj s temom »Različite kulturne tendencije u panonskom prostoru između dva svjetska rata«. Predavanja su održali N. Ivanišin iz Zadra i Ž. Čorak iz Zagreba. Na kulturnoj večeri nastupio je Zagrebački kvartet, vodeća komorna grupa u zemlji, koja na internacionalnom planu reprezentira najbolje tradicije jugoslavenskoga komorskog muziciranja. Mogersdorf 1981. održan je u SR Sloveniji (Radenci). Predavanja su održali naši članovi M. Maticka, »Obilježja poljoprivredne proizvodnje i ekonomskog položaja seljaštva u Hrvatskoj 1918—1929. godine«, i H. Matković »Političko opredjeljivanje hrvatskog seljaštva u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca«. Veoma opširne ocjene o ovom simpoziju kao i o ranijim zabilježio je tisak u Mađarskoj, Austriji i Sloveniji. Naročito je zapažen referat H. Matkovića. U radu simpozija »Mogersdorf« svake godine učestvuje do 20 članova iz povijesnih društava našeg Saveza, znanstveni radnici i nastavnici. Svim učesnicima bili su osigurani troškovi boravka i puta.

Samoupravna tijela Sveučilišta u Mariboru, a to podržava i SPDH, ustanovila su prilikom zajedničke ocjene dosadašnjeg rada međunarodnoga kulturno-povijesnog simpozija »Mogersdorf«:

- *a) da je takva međunarodna kulturna i znanstvena suradnja između triju susjednih država s različitim društveno-političkim uređenjem u 14 godina svog opstanka naišla na širok odjek u evropskim znanstvenim krugovima, te bila uzor za sličan rad historičara iz Savezne Republike Njemačke i Poljske koji su u takvom našem radu vidjeli ostvarenje duha iz Helsinkija;
- b) da se na početku usko kulturnoznanstvena suradnja između pet zemalja proširila i na privrednu suradnju i dovela do međudržavnih odnosa i suradnje između SR Hrvatske, SR Slovenije, austrijskih saveznih zemalja Gradišća i Štajerske te Mađarske;
- c) da je tokom zajedničkog rada u međunarodnim tijelima simpozija »Mogersdorf« (Modinci) bio prihvaćen prijedlog hrvatske i slovenske delegacije o ravnopravnosti jezika i simultanom prevođenju referata i diskusije učesnika simpozija, kako u toku rada samog simpozija tako i prilikom svakogodišnjeg izlaska zbornika »Mogersdorf«, te prijedlog da se od 1977. u tim zbornicima objavljuju i programski govori političkih predstavnika učesnika simpozija;
- d) da su vlade i politički predstavnici zemalja učesnica simpozija prilikom 5-godišnjeg i 10-godišnjeg jubileja visoko ocijenili rad i razvitak simpozija »Mogersdorf« (Modinci) te podijelili državna, zemaljska i županijska odlikovanja organizatorima simpozija za posebne zasluge u unapređivanju znanstvenog, kulturnog i političkog nivoa te znanstvene institucije.«

Ovogodišnji simpozij »Mogersdorf 82« održat će se u srpnju u Grazu.

SPDH je organizator 15. simpozija »Mogersdorf« koji će se u srpnju 1983. održati u SR Hrvatskoj.

III. Suradnja sa Savezom društava istoričara Jugoslavije

Predstavnici SPDH sudjelovali su na svim sjednicama Predsjedništva SDIJ i Nacionalnog komiteta za historijske znanosti. Među pitanjima o kojima se raspravljalo na tim sjednicama ističemo: organizacija sudjelovanja na 15. međunarodnom kongresu u Bukureštu, rad bilateralnih komisija, pripreme za VIII kongres historičara Jugoslavije i organizacija savjetovanja o nastavi povijesti.

U pripremama za kongres u Bukureštu sudjelovalo je više historičara iz SR Hrvatske. Na kongresu je trebala sudjelovati i delegacija s 5 članova. Određeno je da će R. Lovrenčić održati referat »Samoupravljanje u Jugoslaviji«, a za diskutanta određen je D. Bilandžić. Osim ovih bilo je predviđeno da M. Gross sudjeluje kao ekspert u sekciji za metodologiju, J. Adamček kao referent u slavenskoj sekciji o seljačkim bunama i Z. Krnić kao koreferent u pitanju nacionalnih manjina u istočnoj Evropi. Financijski zahtjev za sudjelovanje naših učesnika na kongresu nije odobrio SIZ-VII a ni Izvršni odbor Rep. interesne zajednice za znanstveni rad kojem su se predstavnici SPDH pismeno obratili. Novčana sredstva nisu pravodobno osigurana, pa su devize dodijeljene samo za R. Lovrenčića i D. Bilandžića. Pripreme za VIII kongres historičara Jugoslavije započele su 1981. kada je utvrđena njegova generalna tema: »Oslobodilački i društveni pokreti u povijesti naroda i narodnosti Jugoslavije«. Kongres se trebao održati u rujnu 1981. u Prištini. Njegovo održavanje je odgođeno zbog poznatih događaja na Kosovu.

Na sjednicama Predsjedništva SDIJ u više navrata razmatran je rad komisija za znanstveno-stručnu suradnju s pojedinim zemljama. Pokrenuto je i osnivanje komisija za suradnju s historičarima Španjolske, Grčke i Poljske. Istodobno su analizirani razlozi zastoja u radu jugoslavensko-austrijske i jugosl.-mađarske komisije. U zajedničkim komisijama nalaze se ovi naši predstavnici:

za ekonomsku historiju I. Karaman, I. Erceg; jugosl.-austrijska komisija M. Gross; jugosl.-čehoslovačka H. Matković; jugoslav.-sovjetska J. Adamček; jugosl.-mađarska I. Kampuš; jugosl.-talijanska D. Šepić i T. Raukar, zamjenik M. Berćoša; komisija Jugoslavija — DDR I. Erceg.

Za novog predsjednika Nacionalnog komiteta za historijske znanosti na prijedlog SPDH izabran je Rene Lovrenčić.

Uz suglasnost i finansijsku pomoć Saveza povijesnih društava Hrvatske održan je u Zagrebu od 28. do 30. siječnja 1981. sastanak komisije historičara Jugoslavije i Demokratske Republike Njemačke koji je organizirao I. Erceg. Predviđeno je da će se prvi naučni skup s temom »Agrarna struktura feudalizma i nastajanje kapitalizma« održati koncem 1982. Savez PDH osigurat će sredstva za referente iz SR Hrvatske i svog delegata u toj komisiji.

Na zadnjem zasjedanju jugosl.-talijanske komisije održanom od 26.—28. srpnja 1982. u Ljubljani referate su održali J. Lučić, »Migracije između Dubrovnika i Italije u početku 16. st.«, i T. Raukar, »Ser Baptista de Augubio civis Spaleti«. Na VIII zasjedanju jugoslavensko-talijanske komisije koje je održano u Reggio Calabria referat je pročitao D. Šepić, »Talijanski iredentizam i južni Slaveni 1903. i 1914«. Referat B. Stullija, koji zbog bolesti nije prisustvovao simpoziju, pročitao je samo u izvodu. Aktivno je radila i jugoslavensko-čehoslovačka komisija. U Stubičkim Toplicama u Hrvatskoj održan je znanstveni skup s temom »Ekonomska i društveno-politička problematika jugoslavenske i čehoslovačke države između dva svjetska rata«. Skup je organizirao Odbor u sastavu H. Matković, J. Adamček, I. Kampuš i D. Pavličević.

Na VII jugoslavenskom simpoziju o nastavi povijesti u Arandelovcu (kolovoz 1979) predavanje je održao H. Matković »Položaj i mjesto nastave povijesti u novom nastavnom planu SR Hrvatske«. U isto vrijeme održano je i savjetovanje predstavnika katedara za historiju pri Filozofskom fakultetu u Jugoslaviji. VIII jugoslavenski simpozij o nastavi održan je u Prištini 28, 29. i 30. VIII 1980. s temom »Odnos između ekonomsko-političke i kulturne historije u nastavnim programima, udžbenicima i nastavnoj praksi osnovnih i srednjih škola. D. Pavličević i H. Matković održali su zajedničko predavanje, »Serija priručnika u zavičajnoj historiji za osnovnu školu u SR Hrvatskoj kao pokušaj povezivanja ekonomske, političke i kulturne historije sa suvremenim stanjem. Tom je prilikom D. Pavličević govorio o višeizvornom sklopu za nastavu historije, a svoje izlaganje popratio je ilustracijama.

U jesen 1977. izašao je iz tiska Historijski zbornik XXIX—XXX. Zbornik je posvećen Jaroslavu Šidaku u povodu 75-godišnjice života i 30-godišnjice njegova uređivanja. Za pripremu tog zbornika Upravni odbor imenovao je urednički odbor u sastavu: M. Gross kao glavni i odgovorni urednik te I. Kampuš, B. Krizman, J. Lučić, H. Matković i B. Stullj kao urednici. U Zborniku je objavljeno 49 priloga: iz Hrvatske 29, iz ostalih naših republika 9, iz Čehoslovačke 3, iz SSSR-a 2, iz Poljske 1, iz Mađarske 1, iz SAD 3, iz Austrije 1.

U znak priznanja i zahvalnosti za dugogodišnji rad prof. dr Jaroslavu Šidaku koji je svojim znanstvenim rezultatima, organizacijskom djelatnošću i odgojem znanstvenog i stručnog kadra imao odlučnu ulogu pri polaganju temelja hrvatskoj poslijeratnoj historiografiji, svečaru i znanstvenoj javnosti predan je jubilarni Zbornik na svečanoj sjednici proširenog Upravnog odbora Saveza PDH koja je 17. studenoga 1977. održana na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

IV. Izdavačka djelatnost

Nakon završetka znanstvenog skupa »Mogersdorf« u Osijeku (1978) pripremljen je za tisak zbornik »Mogersdorf 78« u redakciji I. Kampuša i D. Plečaša. Prilozi u tom zborniku sa različitih aspekata osvjetljavaju problematiku industrijskog razvitka i njegovih posljedica na gospodarskom i društvenom polju u razdoblju od 1873—1929. na području koje obuhvaćaju hrvatske, slovenske, austrijske i mađarske zemlje. Prilozi u Zborniku pružaju nov znanstveni doprinos u poznavanju tih dijelova i njihovih međusobnih odnosa u vrijeme kada su bili okupljeni u jednu cjelinu, koje je završilo njihovim razdvajanjem, pa zatim novim skupljanjem u drugačije političke i gospodarske, te društvene i kulturne cjeline. Tisak tih radova dogovoren je sa tiskarskim poduzećem »Štampa« iz Osijeka, grada u kojem je simpozij »Mogersdorf 78« veoma uspješno organiziran. Da bismo pospješili izlazak rukopisa iz tiska, čak je unaprijed plaćen račun, ali poduzeće nije ispunilo svoje obaveze. Na prigovor iz Gradišća, jer su učesnici na simpoziju koji objavljuju svoje rasprave u tom zborniku oneraspoloženi ovim postupkom predstavnici Saveza PDH pismeno su intervenirali kod tiskarskog poduzeća u Osijek i upozorili ih na nekorektnost njihova postupka. I danas postoje njihova obećanja kako će završiti tiskanje najkasnije do srpnja ove god., ali nas ta njihova uvjerenja ne mogu zadovoljiti, jer nam ne šalju na uvid obavijenu korekturu. Smatramo to velikim promašajem koji ne možemo nikako opravdati pred ostalim suorganizatorima simpozija »Mogersdorf«, koji je neugodno iznenadio znanstvenu javnost susjednih zemalja naviknutu da redovno prima zbornike s tog općepriзнatog međunarodnog skupa.

Još 1979. obaviještena su naša društva da je Savez povijesnih društava Hrvatske zajedno sa »Školskom knjigom« pokrenuo Povijesnu biblioteku u kojoj su do tada izašle knjige R. Vukadinovića, B. Krizmana i I. Jelića.

Na zahtjev SIDJ, Upravni odbor izabrao je u redakciju »Historije naroda i narodnosti Jugoslavije« slijedeće znanstvene radnike: za I knjigu J. Sidaka i T. Raukara, za II knjigu J. Sidaka i J. Adamčeka, za III knjigu M. Gross i N. Stančića, za IV knjigu R. Lovrenčića i T. Matkovića, za V knjigu Lj. Bobana i I. Jelića.

Potrebno je također obnoviti i jedan dobar prijedlog. Nakon svog povratka iz SAD M. Gross je upozorila da je američka znanstvena javnost nedovoljno obaviještena o rezultatima iz hrvatske i ostale jugoslavenske historiografije. Predložila je da se zainteresirane institucije, koje bi željele da o njihovim izdanjima budu informirani stručnjaci za jugoistočnu Evropu u SAD, financiraju prijevode recenzija i članaka. Zamolila je Savez PDH da financijski i organizacijski pomogne da se američki časopisi redovno opskrbljuju informacijama o našoj historiografiji.

Članovi SPDH aktivno surađuju ili vode redakcije časopisa koje izdaje SDIJ. »Nastavu povijesti« uređuje H. Matković, »Acta historico-oeconomica« I. Erceg, a N. Stančić je član uredništva »Jugoslavenskog istorijskog časopisa« kao delegat Saveza PDH. Visoko znanstveno priznanje za svoj istraživački rad, republičku nagradu B. Adžija, primio je ovih dana dr J. Adamček, prof. Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

IV. Kraći izvještaj o radu povijesnih društava članica SPDH Povijesno društvo Rijeka

Prema Statutu Povijesnog društva Rijeke skupštine njihova društva održavaju se svake godine, a mandat društvenih organa traje 2 godine.

God. 1978. rješavano je pitanje zajedničkog rada s Povijesnim društvom Istre. Izrađen je samoupravni sporazum o izdavanju i uređivanju Jadranskog zbornika, te pravilnik o autorskim honorarima i nagrađivanju rada oko izdavanja Jadranskog zbornika.

U 1977. održana su 4 predavanja: V. Antić, »Značenje dolaska druga Tita na čelo KPJ i osnivanje KPJ«; P. Strčić, »Tito u Kvarnerskom primorju između dva rata«; M. Sobolevski, »Sudski procesi Josipu Brozu«; A. Giron, »Tito u Hrvatskom primorju poslije oslobođenja«.

God. 1978. organizirano je u Rijeci predavanje istaknute mađarske historičarke V. Zimany, »Odnosi Rijeka-Bakar i okolice u doba vladavine Zrinskih«.

Kao suorganizator, društvo je sudjelovalo u organiziranju savjetovanja društva arhivskih radnika zajednice općine Rijeka koje je održano u Opatiji od 6. do 8. prosinca 1978. Neki su članovi društva svojim radom doprinijeli afirmaciji povijesne znanosti. U proteklom periodu objavljeni su ovi njihovi priloz: R. Buturović, Sušak i Rijeka u NOB-i; V. Antić, Vinodolska Selca u borbi; V. Antić, Oslobođenje Istre i pazinska odluka o sjedinjenju s domovinom; P. Strčić, Zapisnici okružnog NOO za Hrvatsko primorje 1943—45; isti, Vanjskopolitička borba J. B. Tita za Istru od 1941—1945; A. Giron, 14. narodnooslobodilačka brigada Hrvatske; M. Sobolevski, Ogulinski proces J. Broza; Božo Vidias Vuk, Vladimir Čopić.

Društvo aktivno sudjeluje u radu Saveza PDH. Delegati društva sudjelovali su na svečanoj sjednici Upravnog odbora u povodu 75-godišnjice života J. Sidaka. Delegacija društva učestvovala je na VII kongresu historičara u Novom Sadu.

Općinska konferencija radnog naroda Rijeke dodijelila je za rad društva 1978. plaketu. Time mu je iskazala posebno priznanje, jer je društvo u Rijeci prvo stručno udruženje građana koje je takvu plaketu dobilo. I 1981. Povijesno društvo bilo je organizator i suorganizator nekih stručnih predavanja i skupova. U domu kulture u Hreljinu održana je akademija u povodu 40-godišnjice ustanka naroda i narodnosti Jugoslavije, 40-godišnjice osnutka Jugoslavenske narodne armije i 50-godišnjice smrti revolucionara Bože Vidasa-Vuka. Akademiju su organizirali Povijesno društvo Rijeka, društveno-političke organizacije i mjesne zajednice Hreljin i Centar za historiju radničkog pokreta Rijeka.

Uz organizaciju i gostoprimstvo Zavoda za PPS zajednica općina Gospić i Rijeka održano je u Rijeci predavanje za stručni aktiv profesora s temom »Revolucionarni životni put V. Vidasa Vuka« (M. Sobolevski).

Društvo je bilo suorganizator 5. savjetovanja »Škole i muzeji« koje je u organizaciji povijesnog društva Istre održano u Puli.

Zajedno s društvom arhivskih radnika zajednice općine Rijeka organiziran je skup u Poreču o »Izvorima za povijest Poreštine«. I članovi društva surađivali su aktivno u radu brojnih skupova.

Veza sa Savezom PD održavala se putem učešća našeg predstavnika u Upravnom odboru SPDH. Međutim, treba konstatirati da se sjednice veoma rijetko održavaju. Savez još nije donio novi Statut, iako su poslovi oko njegova donošenja započeli još 1980.

Povijesno društvo Rijeka zajedno sa društvom u Puli izdaje »Jadranski zbornik«. Tajničke poslove oko pripremanja X sveska vodila je V. Jurkić, glavni urednik je V. Bratulić, a odgovorni B. Marušić. Svečani prikaz Jadranskog zbornika (sveska X) održan je u Puli 13. listopada 1980. uz prigodna predavanja H. Buršića, »Provale organizacije NOP-a u Istri 1941—45« i R. Matejčića, »Krak u svijetlu novih arheoloških otkrića«.

Jadranski zbornik (svezak XI i XII) predan je u tisak i njegovo se dovršenje očekuje u veljači 1982. Financijsko učešće Rijeke za 1981. u izdavanju zbornika iznosi 130.000.— dinara.

Povijesno društvo Zadar (Izveštaj do 1981. godine).

Društvo ne raspolaže nikakvom vlastitom prostorijom, te se pri svakoj promjeni Izvršnog odbora arhiv seli što, na žalost, dovodi do osipanja arhiva. Sve tekuće poslove obavlja Izvršni odbor od 9 članova. Do skupštine 23. travnja 1980. dužnost predsjednika vršio je S. Antoljak koji je nazaslužniji što je društvo obnovilo djelovanje i steklo sadašnji ugled u gradu, pa i šire. Cijeneci njegov doprinos skupština je jednoglasno prihvatila prijedlog da se S. Antoljak izabere za počasnog predsjednika društva. Nakon što se zbog zdravstvenog stanja i drugih obaveza V. Bule zahvalio na predsjedničkoj dužnosti, u listopadu je za predsjednika izabran S. Čače, znanstveni asistent na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zadru.

U okviru društva djeluje Klub mladih povjesničara koji čine studenti povijesti iz Fakulteta u Zadru. Od 6. lipnja 1979. radi i Sekcija povijesnog društva za kulturnu i prirodnu baštinu.

Članstvo u društvu je razmjerno brojno, ali se dio članova pojavljuje tek rijetko na predavanjima. Posebno je zapaženo slabije učešće nastavnika povijesti po osnovnim i srednjim školama. Društvo je nastojalo pokrenuti Zadarski zbornik. Na realizaciji tog zbornika u toku 1978. i 1979. izvršene su sve pripreme, prikup-

ljeni prilozi i pripremljeni za tisak, ali se nisu našla odgovarajuća financijska sredstva.

Najvažniji vid djelovanja društva bila su predavanja. Teme su bile povijesne u najširem smislu, pokrivajući čitav raspon od prapovijesti do razdoblja NOB-a i revolucije. Donosimo pregled tema i predavača: radnički pokret, NOB i revolucija (D. Bilandžić, D. Foretić, S. Cvetković, B. Uranija); novija povijest našeg naroda (J. Grabovac, M. Apostolski, S. Antoljak, O. Ivanoski); kultura 16. do 19. st. (M. Stagličić, M. Domjan); srednjovjekovna povijest i civilizacija (S. Antoljak, I. Petrioli, J. Belošević, V. Jakić-Cestarić); stari vijek (B. Gabričević, J. Medinić, S. Čače, B. Krigin); prapovijest (Š. Batović); filozofija povijesti (N. Mišćević); metodika nastave povijesti (I. Rendić).

Nakon tih predavanja razvila se diskusija što svjedoči o korisnosti ovog oblika rada i zainteresiranosti sudionika. »Klub mladih povjesničara« osnovan na inicijativu S. Antoljaka vodi tri vida aktivnosti: predavanja, stručne izlete i nabavu knjiga. Predavanja drže sami studenti, stručni izleti organizirani su u Stubicu, Kumrovec, Split, Knin i Bribir, a studenti informiraju kraćim referatima svoje kolege o povijesnim zbivanjima vezanim uz mjesta koja posjećuju.

Klub je bio veoma aktivan na interkatedarskim skupovima studenata povijesti u Jugoslaviji. Zapaženi su referati naših studenata u Novom Sadu, u Zagrebu i na posljednjem interkatedarskom skupu koji je 1980. održan u Zadru. Priznanje za rad tog kluba ponajviše zaslužuje S. Obađ koji je aktivno uključen u njegovo djelovanje.

Suradnja u okviru Saveza PDH ne zadovoljava potpuno i u tome bi bilo potrebno učiniti znatno više nego do sada. Mislimo da je učinjen krupan propust što Savez nije koordinirao raspravu o mjestu i značenju povijesti u novom programu, za osnovne škole.

Društvo u Zadru surađuje s Povijesnim društvom Istre u Puli i Društvom prijatelja kulturne baštine u Splitu. Članovi društva iz Splita boravili su dva dana u Zadru i okolici i pod stručnim vodstvom naših članova obišli spomeničku baštinu. Društvo je u proteklom periodu u različitim prigodama surađivalo sa SUB-NOR-om, Domom Jugoslavenske narodne armije, Narodnim sveučilištem i Socijalističkim savezom.

U zajednici s Fakultetom i Arheološkim muzejom u Zadru društvo je organiziralo komemorativni skup posvećen uspomeni na trojicu naših arheologa — S. Gunjaču, D. Vrsalovića i S. Dimitrijevića. Skup je održan na Filozofskom fakultetu u Zadru a bilo je prisutno 200 učesnika. Klub mladih povjesničara uspješno je obavio posao oko objave materijala Trećeg interkatedarskog skupa studenata i profesora povijesti održanog u Zadru. Jedan predstavnik studenata iz Zadra održao je referat na 4. interkatedarskom skupu historičara studenata u Skopju.

Teško osjećamo odsustvo suradnje sa Savezom PDH od kojeg bi trebale dolaziti inicijative za određene rasprave i akcije tim prije što stanje u nastavi povijesti i u popularizaciji rezultata povijesnih istraživanja ne zadovoljava.

Izvršni odbor se posebno angažirao na aktiviranju i okupljanju nastavnika povijesti u Zadru. Pokrenute su dvije akcije: Izdavanje biltena »*Vijest Povijesnog društva Zadra*« s informacijama o djelovanju društva, novim edicijama, znanstvenom životu, te napose pitanjima iz oblasti unapređenja nastave povijesti.

Priprema za organizaciju Okruglog stola koji će biti posvećen jednoj užoj temi iz problematike nastave povijesti.

Povijesno društvo Pakrac

U svom četverogodišnjem radu društvo je okupilo 25 članova s područja općina Daruvar, Grubišno Polje i Pakrac. Održano je 9 sastanaka. Najviše se raspravljalo o problemima nastave povijesti u osnovnim i srednjim školama. Članovi koji su djelovali na različitim simpozijima i savjetovanjima podnosili su svoje izvještaje o kojima se diskutiralo. Takav rad je svima koristio.

Zapaženo predavanje održao je M. Atlagić, »Metodologija rada u povijesnoj znanosti«. Članovi društva radili su na pripremama za otvaranje zavičajnih muzeja u Daruvaru, Grubišnom Polju i Pakracu. Prikupljeno je nešto eksponata, ali muzeji nisu otvoreni, jer iz općinskih fondova nije namaknuto dovoljno financijskih sredstava. Taj posao se nastavlja. Provedena je i rasprava o nacrtu novog Statuta koji je jednoglasno prihvaćen.

Povijesno društvo Krk

Povijesno društvo o. Krka intenzivno je nastavilo svoju plodnu djelatnost za početku prošlih godina, iako je zbog smrti ili zbog teške bolesti, u kratko vrijeme izgubilo nekoliko najaktivnijih članova. Ta aktivnost je najuže vezana uza sve stručne i društveno-političke strukture krčke komune. Društvo daje delegate u razne odbore i komisije, kreativno utječe na kulturnu politiku otoka, te gotovo da i nema kulturne manifestacije za koju nije dalo inicijativu ili u kojoj nisu sudjelovali članovi PD Krka. Između ostalog, sa svojim predavačima svake godine 17. travnja Društvo sudjeluje u proslavi Dana komune. Članovi su neposredno utjecali na pribavljanje sredstava i uređenje dijela muzeja na otočiću Košljun, u pronalazanju i adaptiranju prostorija, te preseljenju biblioteke »Vitezić« u Vrbniku, ponudili su pomoć u uređenju muzeja 2. pomorskog obalnog sektora Mornarice NOVJ u Polju itd. Važna je i izdavačka aktivnost; objavljen je 9. sv. »Krčkog zbornika« (pregled povijesti Vrbnika do 1918), pripremljen je za štampu sv. 10 (uglavnom bibliografski sadržaji), pred završetkom su pripreme za objavljivanje sv. 11 (radnički pokret i NOB bašćanskog područja), u pripremi su sv. 12 (zbornik raznolikog sadržaja), sv. 13 (grofovi o. Krka) i sv. 14 (školska kronika sela Kras). PD Krka dalo je inicijativu da se sa zapaljive filmske vrpce presnimi na vrpcu za redovno prikazivanje izvanredan povijesni dokument — jednosatni film snimljen o Krku 30-ih godina, te inicijativu da se u Zagrebu osnuje posebno Povijesno društvo Krčana, jer u tome gradu žive brojni žitelji s toga otoka. Za svoj rad PD Krka dobilo je i određena priznanja, pa je tako Ljubo Karabaić, predsjednik Društva, odlikovan plaketom Republičke konferencije SSRNH.

Povijesno društvo Zagreb

U protekle četiri godine rad društva bio je posvećen organizaciji javnih predavanja u povodu raznih povijesnih obljetnica, u izlaganju i raspravama o programima povijesti za osnovne i srednje škole, u obavještavanju članova o održavanju različitih simpozija i kongresa, u informacijama o novoizalim monografijama i zbornicima posvećenim problemima naše struke. Navodimo najvažnija predavanja: Povodom obljetnice odnosno Titovog jubileja kao generalnog sekretara KPJ, R.

Durbešić i K. Babić održali su predavanja »Titovo predratno revolucionarno djelovanje u Zagrebu«.

Povodom 100-godišnjice Berlinskog kongresa Lj. Doklešić održao je predavanje »Istočno pitanje od 1875. do 1878. i jugoslavenske zemlje«.

Povodom 150-godišnjice rođenja S. Račkoga održao je S. Antoljak predavanje, »O životu i djelu F. Račkoga«, nakon čega je uslijedila veoma interesantna rasprava. Na dva skupa povodom 35-godišnjice odluke o pripojenju Istre Hrvatskoj odnosno Jugoslaviji P. Strčić govorio je o temi »Istra u borbi za sjedinjenje sa maticom zemljom«.

Povodom 60-godišnjice osnivanja KPJ održana su tri predavanja aktivima nastavnika i profesora. Predavači su bili B. Janjatović, »Značenje 60-god. komunističkog pokreta u Jugoslaviji« i S. Oštrić Koprivica, »Osnivački kongres KPJ i Vukovarski kongres KPJ«. Nakon ovih predavanja, koja su bila dobro posjećena, razvila se živa rasprava. Na poticaj J. Adamčeka prišlo se osnivanju znanstvene sekcije u okviru društva Zagreba koja je, uz ostalo, trebala izdavati svoj časopis po uzoru na slovenski povijesni časopis »Kronika«. Tom prilikom izabrana je i redakcija časopisa, ali ova dobra zamisao nije još, na žalost, realizirana.

Plenarni sastanci društva održavaju se u prostorijama pojedinih škola. Velik posjet svojih predavanja društvo zahvaljuje uspješnoj suradnji s aktivom povjesničara Zagreba i Zavodom za osnovno obrazovanje Zagreba.

U planu rada za 1981. predviđaju se predavanja povodom 40-obljetnice ustanka naroda i narodnosti Jugoslavije, te predavanje povodom 100-godišnjice ukidanja Vojne krajine.

Povijesno društvo Šibenik

Rad Povijesnog društva Šibenik nije kroz posljednje 2 godine, zbog različitih teškoća, bio osobit, iako društvo broji 60 članova. Budući da bismo trebali provesti reorganizaciju društva prema novim načelima djelovanja, molimo Savez PDH — ističe u svom dopisu tajnik društva S. Acalin — da nam dostavite materijale s godišnje skupštine SPDH kao i druge upute o načinu organiziranja, jer bismo željeli da društvo ubuduće radi bolje.

Povijesno društvo Dubrovnik

U proteklom periodu društvo je organiziralo tri predavanja J. Adamčeka, »Seljačke bune u Hrvatskoj«, B. Krekića, »Dubrovačka vlastela u 17. st.« i M. Kapovića, »Razvoj radničkog pokreta i KPJ do 1925. godine«.

Održana su i 3 sastanka Upravnog odbora na kojima je razmatrana aktivnost društva, a članovima je podijeljen časopis Historijski zbornik.

Povijesno društvo Slav. Požega

Društvo je osnovano 6. listopada 1978. Osnivačkoj skupštini prisustvovali su J. Adamček i I. Kampuš. Tom prilikom je J. Adamček održao predavanje »Bune hrvatskih i slovenskih kmetova te njihov odjek u našim krajevima«. Društvo je

aktivno radilo tokom 1980. i u svojim redovima okupilo 31 člana. Za članove su održana predavanja: D. Pavličević, »Život i rad J. J. Strossmayera«, J. Šašić, (general pukovnik), E. Kardelj i historiografija NOR-a, te »O metodi i načinu spoznaje NOR-a«. Na zahtjev škola i drugih organizacija članovi društva održali su predavanja o ovim temama: E. Kardelj, život i djelo (2 predavanja); Uvođenje i razvoj samoupravljanja u Jugoslaviji; Nastanak i razvoj Jugoslavije do uvođenja samoupravljanja. Organizirana je stručno-naučna ekskurzija o »Spomenicima revolucije od Kamenske do Zvečeva« pod vodstvom M. Lukića, vrsnog poznavaoa NOR-a u Požeškoj kotlini. Dva člana društva izložila su svoje referate na znanstvenom skupu »Požeška kotlina u NOB-i i revoluciji«. Društvo je pružalo pomoć u organizaciji izložbi, a napose prilikom postavljanja izložbe »Razvoj partizanske privrede na području općine Slavonska Požega«. Društvo je ostvarilo dobru suradnju s PDH i sa susjednim društvima. Predstavnici društva iz Požege sudjelovali su na godišnjoj skupštini Povijesnog društva u Našicama (14. 12. 1980). Tom je prilikom F. Potrebica održao predavanje »Godina 1848. u Požeškoj županiji i Požegi«.

U 1981. godini društvo se aktivno uključilo u proslavu jubileja 40-godišnjice narodnog ustanka u Jugoslaviji. Održan je veći broj predavanja s temama iz NOB-a, o socijalističkoj revoluciji i drugu Titu. Društvo je bilo suorganizator nagradnog natječaja za najbolje radove učenika iz raznih škola; nagrađeni radovi objavljeni su u požeškom listu.

H. Matković održao je predavanje za nastavnike povijesti s temom »Nastava povijesti u reformiranoj osnovnoj školi i usmjerenom obrazovanju«. Organizirana je i ekskurzija u kojoj su sudjelovala 42 učesnika. Njen cilj je bio da se upozna historijat i borbeni put 12. slavonske proleterske brigade. Posjećeno je mjesto formiranja brigade kraj sela Budića (općina Pakrac). Pregledani su dokumenti o radu brigade koji su izloženi u osnovnoj školi u Buču. Posjećena je i partizanska bolnica na Papuku.

Društvo je štampalo predavanje Jefte Šašića, »Način spoznaje NOR-a« i podijelilo ga svojim članovima i društveno-političkim organizacijama s kojima surađuje. I 1981. suradnja sa SPDH bila je dobra, pa Upravni odbor Saveza pruža nam punu pomoć i podršku. Nastavljena je i suradnja s Povijesnim društvom u Našicama. Oformljena je i biblioteka društva, a u centru za usmjereno obrazovanje osnovana je povijesna grupa. Nisu održana sva planirana predavanja jer društvo nije dobilo sve tražene predavače. M. Valentić održao je u veljači 1982. uspješno predavanje o »Pitanju sjedinjenja Vojne krajine s Hrvatskom«.

Povijesno društvo Varaždin²

U svom radu društvo je nastojalo pojačati aktive, zatim povezati društvo s odborom za proslavu 800-godišnjice Varaždina i aktivno sudjelovati u komisiji za organiziranje toga važnog znanstvenog skupa. M. Androić preuzeo je poslove koordinатора znanstvenog skupa za povijesni razvoj Varaždina u razdoblju od 1101—1918, s time da komisiji za organizaciju skupa predloži referente za određene teme iz zemlje i iz inozemstva. Društvo okuplja do 50 članova na svom području. Vrijedna akcija provedena je putem članova povijesnog društva na školama i organiziran je posjet trima arhivskim izložbama: a) Najznačajnija arhivska doku-

² Nedugo nakon godišnje skupštine Saveza u Varaždinu je nenadano preminuo Mirko Androić, dugogodišnji predsjednik Društva u Varaždinu i njegov osnivač.

menta iz povijesti Varaždina; b) Povijest radničkog sindikalnog pokreta u varaždinskom kraju; c) Narod u ustanku i NOB-i.

Važna akcija društva je zajedničko potpisivanje ugovora u kojem sudjeluje i Društvo arhivskih radnika, te predstavnici nekih OOUR-a varaždinskih banaka sa zadatkom da se organizira znanstvenoistraživački rad na povijesti bankarstva i njegovoj ulozi u podizanju varaždinskog kraja od 1850. do najnovijih vremena. Istraživanja će biti publicirana 1982. a predviđa se rad u 20 arhiva za prikupljanje osnovne građe.

U periodu ožujak — prosinac 1981. članovi društva učestvovali su u komisijama za organizaciju znanstvenog skupa »8 stoljeća Varaždina« kao i oko dogovaranja s četrdesetak referenata koji su trebali sudjelovati na tom skupu. Članovi društva založili su se da na znanstvenom skupu sudjeluje što više učesnika iz različitih varaždinskih škola. Društvo je pomoglo postavljanje izložbe u Gradskom muzeju Varaždin pod nazivom »Kroz varaždinsku prošlost«. Društvo će nastojati da u svoje redove primi što više ljubitelja povijesti.

Povijesno društvo Našice

Na godišnjoj skupštini održanoj u maju 1979. u Našicama prisustvovao je J. Adamček i održao predavanje »Seljačke bune u Slavoniji 18. stoljeća«, a D. Pavličević dao je kratki povijesni pregled obitelji Pejačević. Društvo je uspostavilo suradnju s Povijesnim društvom Osijek i Zavičajnim muzejom u Našicama. Sudjelujući u radu skupštine Saveza J. Adamček je istakao da društvo treba u svoje redove prihvatiti i filohistoričare, da se njegovi historičari pozabave lokalnom poviješću, da sudjeluju u akcijama u okviru povijesnih društava i da se uključe u rad Saveza boraca i drugih društveno-političkih organizacija. U izvještaju koji je Upravnom odboru upućen u veljači 1982. društvo obavještava da je povećan broj članova na 25. Nastavljena je suradnja i sa društvom Slav. Požega, pa su članovi sudjelovali na izletu koji je ovo društvo organiziralo.

Suradujući sa Zavičajnim muzejom u Našicama članovi društva prisustvovali su znanstvenom skupu u Slavonskom Brodu u povodu 30-godišnjice osnutka Muzeja radničkog i narodno-oslobodilačkog pokreta Slavonije i Baranje. Tom prilikom je J. Waller održao referat »Sat povijesti u muzeju revolucije«. Organizirana je komisija za izradu priručnika za nastavnike koji obrađuju zavičajnu povijest. Komisija je donijela program svoga rada. Članovi društva sudjelovali su u raspravi oko nacrtu Statuta Saveza PDH. Uspostavljeni su i prvi kontakti s Povijesnim društvom Istre i Povijesnim društvom Osijeka.

Povijesno društvo Istre

Djelatnost društva bila je 1977. posvećena 40-godišnjici dolaska druga Tita na čelo KPJ i osnivanja KPH; 1978. 35-obljetnici sjedinjenja Istre s Hrvatskom i Jugoslavijom; 1979. akcije se realiziraju u sklopu obilježavanja 60-obljetnice KPJ — SKJ, SKOJ-a i revolucionarnih sindikata.

Djelatnost društva bila je 1977. usmjerena i na proslavu 25. obljetnice utemeljenja Povijesnog društva Istre. Kroz čitav period svoga postojanja Društvo (ranije Društvo za povijesna i kulturna pitanja Istre) borilo se za ostvarenje ovih načela:

afirmacija socijalističke samoupravne misli i društvenih odnosa, aktiviranje stvaralačkih snaga u kulturno-prosvjetnom i znanstvenom radu na području Istre, objektivno sagledavanje i valorizacija povijesnih činjenica značajnih za istarski poluotok i njegovanje izvornih povijesnih vrijednosti na razini suvremene prosvjete i kulture.

Sve akcije Povijesnog društva Istre u tom razdoblju uglavnom su ostvarivane u suradnji s Općinskom konferencijom, Skupštinom općine, Samoupravnom interesnom zajednicom u oblasti kulture, Sindikalnom organizacijom »Uljanika«, Samoupravnom interesnom zajednicom odgoja i osnovnog obrazovanja (svi iz Pule), Zavodom za prosvjetno-pedagošku službu zajednice općina Gospić i Rijeka, Katedrom čakavskog sabora u Pazinu, Savezom PDH, Arheološkim muzejom Istre, Muzejom narodne revolucije u Istri, Povijesnim društvom Rijeka, Centrom za povijesna istraživanja Rovinj. Narodnim sveučilištem u Trstu, te drugim sličnim organizacijama udruženog rada u istarskoj regiji. U suradnji s Domom Jugoslavenske narodne armije u Puli organizirano je 1977. predavanje F. Trga, »Titova misao i vojno delo«, koje se izvanredno uklopilo u velike jubileje 85-godišnjice života J. B. Tita. Članovi društva sudjelovali su aktivno na VIII znanstvenom skupu »Pazinski memorijal« (H. Buršić, »Biografija G. Urbinza«; D. Mandić, »Istarska ratna štampa o Titu«, na Osmim bužetskim danima, na znanstvenom skupu Revolucionarna gibanja u Puli 1918 (referirao H. Buršić, Vrednovanje revolucionarnog pokreta Pule potkraj II svjetskog rata). Članovi društva sudjelovali su 1977. u »Mogersdorfu«, na VII kongresu Saveza istoričara Jugoslavije i na svečanoj sjednici Upravnog odbora SPDH u povodu 75-godišnjice života Jaroslava Sidaka.

U sklopu organizacije znanstvenog skupa: »Novi rezultati u proučavanju povijesti i kulture Istre« (9. 11. 1977) društvo je proslavilo i 25. obljetnicu svoga utemeljenja. Na svečanoj sjednici održali su referate B. Bačić: »25 godina Povijesnog društva Istre« i B. Marušić, »75 godina muzeja grada Pule«. Povelje Povijesnog društva Istre primilo je tom prilikom 58 zaslužnih članova i osnivača. Od 9—12. studenog 1977. u Puli je održan znanstveni skup, »Novi rezultati u proučavanju povijesti i kulture Istre«. Referate i saopćenja podnijeli su P. Strčić, Vanjskopolitička borba J. B. Tita za Istru u narodnooslobodilačkom ratu, M. Mailes, »Osnovne crte paleolitika i mezolitika na području Istre«, N. Petrić, Pretpovijesne kulture Istre, D. Glogović, »Daunska geometrijska keramika iz Nenzakcija«, M. Suić, Razmatranje o genezi i etničkom podrijetlu fistula, D. Rendić Miočević, »Neke karakteristike histarske onomastike, M. Zaninović, »Marginalije o pučanstvu antičke Istre«, V. Jurkić, Rimski gospodarska vila u Červarportu, B. Marušić, Ranosrednjovjekovna groblja Buzeta i njihovo mjesto među arheološkim spomenicima Istre, S. Antoljak, Istra i Langobardi, L. Margetić, Kada je i kako Hrvatskoj oteto područje od Rijeke do Brseča, I. Voje, Trgovački odnosi između Istre, Slovenskog Primorja i Dubrovnika u srednjem vijeku, V. Ekl, Noviji rezultati u istraživanju istarske srednjovjekovne skulpture, Predavanje su održali i M. Pelozza, R. Matejčić, T. Macan, M. Strčić, I. Blažević, F. Strčić, V. Oštrić, H. Buršić, D. Mandić, Lj. Petrović, R. Barbarić i H. Macanović, G. Radosi. Učestvovali su i predavači iz Trsta i to: E. Apih, G. Pogar, A. Agnelli i G. Cervain.

U povodu 25. obljetnice društva, Centar za scenske i likovne djelatnosti Pule priredio je zajedno s članovima povijesnog društva Istre i ostalim prosvjetnim radnicima obilazak Vigrada, Eufrazijeve bazilike u Poreču, rimskih gospodarskih vila u Červaru, Karojnu i Buzetu. U 1978. godini povećan je broj članova, te je

društvo brojilo 101 člana. Te su godine održana mnoga predavanja, a u suradnji sa Zavodom za prosvjetno-pedagošku službu zajednice općine Rijeka i Gospić održano je 4. savjetovanje »Škole i muzeji« o temi »Suradnja muzeja i škola u suvremenim uvjetima«. Tom prilikom održano je 18 referata. Centar za studij, bibliotekarstvo i dokumentaciju informativnih znanosti sveučilišta u Zagrebu svojim dopisom od 28. studenoga 1978. nakon analize problematike koja je iznesena na savjetovanju izrazio je posebno priznanje za ovo uspješno savjetovanje.

Članovi Povijesnog društva aktivno su sudjelovali na 9. znanstvenom skupu »Pazinski memorijal«, na »9. bužetskim danima« Katedre čakavskog sabora Buzet, i na kolokviju »Dani Premanture«. Članovi društva bili su prisutni i na kulturno-povijesnom simpoziju »Mogersdorf« koji je 3—6. srpnja 1978. održan u Osijeku, te na brojnim savjetovanjima i znanstvenim skupovima u zemlji. U toku 1978. izašao je iz tiska Jadranski zbornik, a njegov svečani prikaz održan je 13. listopada. Tom je prilikom o izdavačkoj djelatnosti »Jadranskog zbornika« govorio glavni urednik V. Bratulić, a prisutne je s novim zbornikom upoznao odgovorni urednik B. Marušić. U zborniku je objavljen 21 znanstveni rad, te 37 prikaza i osvrt na inozemnu i domaću literaturu. U toku 1978. osigurana su sredstva i prilozi za prva 2 sveska časopisa »Historia historica«. U prvom svesku koji se 1978. nalazi u tisku objavljuju svoje priloge M. Males, D. Glogović, M. Zaninović, V. Jurkić, L. Margetić, V. Ekl, G. Pogar, M. Demarin, H. Buršić i Lj. Petrović. Na drugoj proširenoj sjednici Općinske konferencije SSRNH Pula 14. lipnja 1979. dodijeljeno je Povijesnom društvu Istre priznanje SSRNH za dosadašnji rad i suradnju s općinskim organizacijama Socijalističkog saveza. Završena je redakcija rukopisa »Historia historica 1972« Pula 1978. koji je tematski vezan za 4. savjetovanje »Škole i muzeji«.

Na prijedlog Izvršnog odbora društva Plenarna skupština društva 24. studenog 1980. utemeljila je: a) Odbor za društvenu aktivnost, b) Odbor za revitalizaciju Mutvorana, i c) Odbor za osnivanje muzejskog zbornika Vodnjan.

Formiran je također inicijativni odbor za proslavu 30-obljetnice Povijesnog društva Istre koji je izradio program proslave i uputio pozive sudionicima. U okviru Povijesne tribine Istre održana su ova predavanja za članove društva i širu javnost: V. Jurkić, Nova arheološka istraživanja na području Pule i okolice, te Antički amfiteatar i amfiteatar kao spomenici kulture; R. Matijašić, Tunis u antici; P. Anić Koželj, Arheološke zanimljivosti Egejske Makedonije; P. Strčić, Titova sabrana djela; Š. Mlakar, Svjedočanstva o kazališnoj djelatnosti u Puli u vrijeme rimske vladavine; R. Matejčić, Starohrvatske nekropole Vinodola; D. Pavličević, Josip Juraj Strossmayer — borac za kulturno i političko povezivanje naših naroda.

Članovi Povijesnog društva Istre aktivno su sudjelovali na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima i to: na kulturnopovijesnom simpoziju »Mogersdorf« u Köszegu, na kolokviju Katedre čakavskog sabora Pule, na 11. znanstvenom skupu »Pazinski memorijal« o temi »Oslobođenje Istre, Rijeke i Kvarnerskih otoka 1945. godine«, na 6. znanstvenom skupu »Lipa je naša barbanština« Katedre čakavskog sabora Barban i SUBNOR-a Barban, i na kolokviju Katedre čakavskog sabora Pula i mjesne zajednice Medulin s temom: »Doprinos Medulina u narodnoj borbi i slobodi Istre (Medulin 22. 6. 1980.)«.

Društvo izdaje i svoje glasilo »Vjesnik«, pa je 1980. prilikom održavanja plenarne godišnje skupštine izdalo svezak 2.

Završavajući ovaj izvještaj želimo istaknuti da pred novim Upravnim odborom Saveza povijesnih društava Hrvatske stoje ovi zadaci:

- a) Organizacija godišnjih ili dvogodišnjih stručnih ili znanstvenih skupova koji bi bili i smotra rezultata naše historiografije, te važan element permanentnog obrazovanja nastavnika;
- b) Organiziranje znanstvenih skupova »Mogersdorf« kao i skupova posvećenih NOB-u i najnovijoj povijesti;
- c) Razvijanje šire suradnje između nastavnika u osnovnim i srednjim školama;
- d) Obnavljanje međurepubličke diskusije o pojedinim udžbenicima povijesti;
- e) Organiziranje Saveza u skladu sa samoupravnom praksom i pozitivnim zakonskim propisima. Preporuča se izmijeniti iskustvo s ostalim republičkim društvima. Pojačati suradnju sa društvima u ostalim centrima naše republike, te nastaviti rad na organizaciji novih društava i pomoći onima gdje se javljaju neke poteškoće. Nastojati obuhvatiti sva društva našeg Saveza u realizaciji postavljениh planova i programa rada novog Upravnog odbora;
- f) Pojačati našu suradnju u samoupravnim tijelima i komisijama Saveza historičara Jugoslavije;
- g) Riješiti pitanje redovitije naplate članarine i bolje prodaje Historijskog zbornika, pa na taj način učvrstiti novčanu bazu Saveza.

Ivan Kampuš

IZVJEŠTAJ REDAKCIJE HZ ZA RAZOBLJE 1977—1982.

U vrijeme održavanja posljednje redovne skupštine Saveza povijesnih društava potkraj mjeseca travnja 1977. svezak XXIX i XXX HZ, za godine 1977. i 1978, nalazio se u završnoj fazi tiskanja. On se razlikovao od ostalih svezaka po tome što je u redakciji Mirjane Gross bio u povodu 75-godišnjice života posvećen pokretaču i dugogodišnjem uredniku HZ; uobičajene rubrike zamijenili su u njemu prilozi 48-orice suradnika.

Iako je redakcija već u prošlom izvještaju izrazila želju da se iduće godine vrati na godišnje izlaženje časopisa, ona u tome nije uspjela, a pogotovu je pretvaranje godišnjaka u polugodišnjak ostalo nedostiživim idealom. Uzrok tome ne valja tražiti u nedostatku financijskih sredstava koja su u obliku dotacije redovito pristizala, nego u nedovoljnoj zainteresiranosti članstva za svoj stručni časopis — što se unatoč niskoj članarini štetno odražava i na njegovo financiranje — i teškoćama oko suradnje među kojima neko značenje, iako se ono ne može smatrati odlučnim, svakako pripada i njezinu doličnom honoriranju. Ako se svemu tome dodaju uobičajene smetnje tehničke prirode prilikom tiskanja, može se razumjeti što je nakon 1977. objavljen samo jedan svezak HZ za dvogodište XXXI—XXXII, tj. za godine 1978. i 1979.

Taj svezak, koji je izašao 1980, svojim je opsegom od 530 str. i raznolikošću svoga sadržaja, među kojim je kao i prije osobita pažnja obraćena kritičko-bibliografskom dijelu, zadržao nivo časopisa na dotadašnjoj visini. Posebnu vrijednost daje mu opširan prikaz hrvatske historiografije za desetljeće 1965—75, koji je prvobitno bio izrađen za internacionalni kongres u San Franciscu, ali je ovdje znatno dopunjen i vremenski proširen. Tom je svesku dodan i Sadržaj prethodnih deset godišta HZ koji sa Sadržajem prvih dvadeset godišta, uvrštenim u svezak za god. 1966—67, olakšava uvid u cjelokupni sadržaj časopisa kroz trideset godina nakon njegova pokretanja 1948.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Ivan KAMPUŠ
Bernard STULLI
Jaroslav ŠIDAK

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Jaroslav ŠIDAK

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretplate i narudžbe šalžite na adresu:
Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 500 din.

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.

Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — prosinac 1982.